

-3 Guiding, urging, driving (horses &c.). -4 Sharp pain. -5 Ved. A sacrificer. -6 Pressure; पादतोदात्त Mātaṅga. L. 1. 31.

तोदनम् [तुद्-करणे घञ्] 1 Pain, anguish. -2 A goad. -3 Face, mouth (तुण्ड).

तुन्द 1 P. To strive, to be active.

तुन्दम् The belly, a corpulent or protuberant belly. -न्दः, -न्दी The navel. -Comp. -कूपिका, -कूपी the cavity of the navel. -परिमाजे, -परिमृज्, -मृज् a. lazy, sluggish; आप्यायित्तुन्दपरिमृजः शैते A. R. 7. 110.

तुन्दवत् a. Corpulent, fat.

तुन्दि f., n. The belly. -f. The navel.

तुन्दिक, तुन्दित, तुन्दिन्, तुन्दिभ, तुन्दिल a. 1 Having a protuberant belly. -2 Corpulent. -3 Filled or laden with; मकरन्दतुन्दिलानामरविन्दानामयं महामान्यः Bv. 1. 6. -4 Great, N. 2. 89. -तुन्दिलः The god Gaṇeśa.

तुन्दिकरः, -तुन्दिका The navel.

तुन्दिलित a. Become corpulent; किमपि तुन्दिलितः स्थगयत्यमुम् N. 4. 56.

तुन्दलीकरणम् Increasing, swelling; नयनानन्दसंदोहकरणक्षमा Bv. 4. 9.

तुप्, -तुप्, -तुप् 1, 6. P. (तोपति, तुपति, तुप्-फ-ति) To injure, hurt.

तुबर a. Astringent.

तुभ् 4, 9. P. (तुभ्यति, तुभ्नाति) To hurt, injure, strike; संकुद्धो मुष्टिनाऽतुभ्नादद्दोऽलं महोदरम् Bk. 17. 79, 90.

तुमुल a. Tumultuous, noisy; Māl. 9. 3; स शब्दस्तुमुलोऽभवत् Bg. 1. 13, 19. -2 Fierce, raging; बभूव युद्धं तुमुलम् R. 3. 57. -3 Excited. -4 Perplexed, confused; सेनानिवेशं तुमुलं चकार R. 5. 49. -लः, -लम् 1 An uproar, a tumult, clang. -2 A confused combat, melee; (also तुमुर).

तुम्ब I. 1 P. (तुम्बति) 1 To distress, trouble. -2 To kill, hurt. -II. 10 U. (तुम्बयति-ते) To hurt, trouble.

तुम्बः [तुम्ब-अच्] A kind of gourd. -तुम्बा 1 A kind of long gourd. -2 A milch cow. -3 milk-vessel.

तुम्बरः N. of a Gandharva; see तुम्बरु. -रम् A kind of musical instrument.

तुम्बारम् Felly (Mar. तुंबा).

तुम्बिः, -म्बी f. A sort of gourd; न हि तुम्बीफलविकलो वीणादण्डः प्रयाति महिमानम् Bv. 1. 80.

तुम्ब (म्बु) रुः N. of a Gandharva.

तुम्भ a. Ved. 1 Destroying, defeating, killing. -2 Impelling. -3 Energetic, strong.

तुर् I. 6 U. (तुरति-ते) 1 To hurry, hasten; सहः सहिष्ठ तुरतस्तुरस्य Rv. 6. 18. 4. -2 To overcome. -3 To injure.

-II. 3 P. (तुरोर्ति) To run. -तुर् a. 1 Hastening. -2 Fighting. -f. Speed.

तुर् a. Ved. 1 Advancing, promoting. -2 Speedy, quick, prompt; Av. 6. 102. 3. -3 Strong, energetic. -4 Hurt, wounded. -5 Rich. -6 Abundant; Av. 7. 50. 2. -रः Speed, velocity.

तुरण a. Ved. Quick, swift; राधः सुरेतस्तुरणे भुरण्यु Rv. 1. 121. 5. -णम् Haste, speed.

तुरण्यति Den. P. 1 To be swift; उत स्मास्य द्रवतस्तुरण्यतः Rv. 4. 40. 3. -2 To make haste, accelerate, expedite; राधो न रेत ऋतमित् तुरण्यन् Rv. 10. 61. 11.

तुरी Ved. Great strength.

तुरकिन् a. Turkish.

तुरकः N. of a people, the Turks.

तुरगः [तुरेण गच्छति गम्-ङ्] 1 A horse; तुरगखुरहतस्तथा हि रेणुः Ś. 1. 31; R. 1. 42; 3. 51. -2 The mind, thought. -गी A mare. -Comp. -आरोहः a horseman; Bri. S. 15. 26. -उपचारकः a groom. -प्रियः, -यम् barley. -ब्रह्मचर्यम् forced or compulsory celibacy, leading a life of celibacy simply in consequence of the absence of female society. -मेघः a horse-sacrifice. -यात् m. a horse-driver; स खलु तुरगयाता पूज्यते पार्थिवेन्द्रैः Aśvachikitsā. -रक्षः a groom, an equery.

तुरगिन् m. A horseman; तुरगिन् also; तुरगिभिर्यत्ननिरुद्धवेगाः Śi.

तुरङ्गः [तुरेण गच्छति, गम्-ख मुम् वा ङिञ्] 1 A horse; भानुः सङ्कथुक्ततुरङ्ग एव Ś. 5. 5; R. 3. 38; 13. 3. -2 A name for the number 'seven'. -3 The heart, mind. -गी A mare. -Comp. -अरिः 1 a buffalo -2 fragrant oleander. -आरूढः a horseman. -कान्ता a mare. सुखः submarine fire; तुरङ्गकान्तामुखहव्यवाहज्ज्वालैव Śi. 3. 33. -द्विषणी a she buffalo. -प्रियः, -यम् barley. -मेघः a horse-sacrifice; तुरङ्गमेधावभृथावतीर्णैरिक्वाकुभिः पुण्यतरीकृतानि (जलानि) R. 13. 61. -याथिन्, -सादिन् m. a horseman; R. 7. 37. -वक्त्रः. -वदनः a Kinnara. -शाला, स्थानम् a horse-stable. -स्कन्ध a troop of horses.

तुरङ्गकः A horse.

तुरङ्गमः A horse; अवेहि मां प्रीतमृते तुरङ्गमात् किमिच्छसि R. 3. 63; 9. 72.

तुरायणम् 1 Non-attachment to any object or pursuit (असंग). -2 A kind of sacrifice; Ms. 6. 10. -3 A kind of vow (व्रत); Mb. 13. 103. 34.

तुरासाह m. (Nom. sing. तुरासाह-इ) N. of Indra; तुरासाहं पुरोधाय धाम स्वायंभुवं ययुः Ku. 2. 1; R. 15. 40; ततो राज-तुरासाहं शाहं युधि जिगीषतोः Śiva. B. 9. 9; also N. of Viṣṇu.

तुरी (-रिः) [तुर-इच् ङीप्] 1 The fibrous stick used by weavers to clear and separate the threads of the woof. -2 A shuttle; तद्दृष्ट्वातुरीतुरी N. 1. 12. -3 A painter's brush.